ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ: ਪੱਤਣ ਦੀ ਬੇੜੀ

ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪੰਜਾਬੀ ਡਰਾਮੇ ਅਤੇ ਰੰਗਮੰਚ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ, ਇਕਾਂਗੀ, ਕਹਾਣੀ, ਰੰਗਮੰਚ ਸੰਬੰਧੀ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਪ੍ਰੀਤਨਗਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜਿਥੇ ਸਫ਼ਲ ਪ੍ਰੀਤ-ਮਿਲਣੀਆਂ ਸਮੇਂ ਨਾਟਕ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਕਾਂਗੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਕੁਆਰੀ ਟੀਸੀ' 1944 ਈ. ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। 'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ' ਨਾਲ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਘੁੱਗੀ' (1950), 'ਨਵਾਂ ਮੁੱਢ' (1950), 'ਸੈਲ ਪੱਥਰ' (1951), 'ਕਣਕ ਦੀ ਬੱਲੀ' (1954), 'ਕੇਸਰੋ' (1954), 'ਧੂਣੀ ਦੀ ਅੱਗ' (1968), 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ' (1969), 'ਸੁਲਤਾਨ ਰਜ਼ੀਆ' (1974) ਅਤੇ 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ' (1984) ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਸੀਆਟਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਸਫ਼ਲ ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। 1968 ਤੋਂ 1977 ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਥੀਏਟਰ ਦੀ ਅਧਿਅਕਸ਼ਤਾ ਕੀਤੀ। 'ਪੱਤਣ ਦੀ ਬੇੜੀ' ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਕਾਂਗੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਾ ਪੱਖ :→ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਾਂਗ 'ਪੱਤਣ ਦੀ ਬੇੜੀ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਦੀਪੋ ਇੱਕ ਮਲਾਹ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਵੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਲਾਹ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸਨੇ ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ-ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਨਟਾਂ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਦੀਪੋ ਕੁੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਚੱਪੂ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੀਪੋ ਦੀ ਕੁੱਲੀ

M T W T F S S
Page No.
Date:
RSM

ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੀਪੋ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਦੀਪੋ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਸਦੀ ਹਿੱਕ ਉੱਪਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸਰਜੀਤ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਉਬਾਲੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ। ਸ਼ੇਰਾ ਉਸਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸ਼ੇਰੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਿਆ। ਬੱਸ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਸੁਟਿਆ। ਸਰਜੀਤ ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਪਏ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਚੁੰਗਿਆ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤੀ। ਦੀਪੋ ਨੇ ਬਥੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਏ, ਪਰ ਸਰਜੀਤ ਵਾਪਸ ਨਾ ਪਰਤਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਦੀਪੋ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਦੀ ਸ਼ੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ~~ਚਾਰ~~

ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਦਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮੋ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰ ਭੂਆ ਦੀ ਦਵਾਈ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜਦੀ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੇਰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਦੀਪੋ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੀਪੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਰਜੀਤ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਰਜੀਤ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜੇਗਾ। ਇਸ ਦੀਪੋ ਸ਼ੇਰੂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਫਿਰ ਸ਼ੇਰੂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਜੀਤ ਫਿਰ ਕਿਧਰੋਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁੱਖ ਛੁਪਾ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਜਾਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕਠੇ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੀਪੋ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੂ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਦਰ-ਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਦਾ ਮਨ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇੜੀ ਤੈਰਦੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦੀਪੋ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਬੇੜੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਰਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਸਰਕਤ ਹੋ ਕੇ ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

Scanned with OKEN Scanner

ਪਾਤਰ :→ 'ਪੱਤਣ ਦੀ ਬੇੜੀ' ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਹਨ : ਦੀਪੋ, ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸੁਰਜੀਤ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੋਹਣ ਅਤੇ ਨਨਾਣ ਸ਼ਾਂਤੋ। ਦੀਪੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮ-ਵਿਆਹੀ ਕੁੜੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੀਪੋ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਦੀਪੋ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ੌਕੀਨ ਕੁੜੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਸੋਂ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਰਦ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚੇਗੀ? ਇਹ ਉਸਦੀ ਭੁੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਪੋ ਸੁਰਜੀਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੋਹਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਉਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹਰਜਾਈਪਣ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀਪੋ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਹੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਸੰਜੋਗਵੱਸ ਵਾਪਸ ਪਰਤਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੀਪੋ ਅਤੇ ਸੋਹਣ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਹਣ ਦੀਪੋ ਦੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਬੱਝਾ ਹੈ। ਦੀਪੋ ਉਸ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇੱਕ ਸਭਯ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਰੀ ਦੋ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸ਼ਾਂਤੋ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਸਭਯ ਸਮਾਜ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਲਾਟ :→ ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ। ਦੀਪੋ ਦੇ ਸੋਹਣ ਨਾਲ ਵਰਜਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾ ਇਕਾਂਗੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੀਪੋ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੋ ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੇ ਦੁਖਾਂਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੀਪੋ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੁਕਤ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਰਦ ਨਾਲ ਸਾਂਝ, ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਲੈਣ ਚ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ

M T W T F S S
Page No.:
Date:

ਸਰਦ ਸੀਂਗਾ ਸੌਂਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਗੜੀ ਦੀ ਪੁੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਦੇਣਾ ਪਾਇਆ। ਪਰ ਸ਼ਾਮੋ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚੂਕ ਕਰੇ ਤੇ ਸਰਦੀ ਸਰਦ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਸ਼ਾਮੋ ਦੀਪੋ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮੋ ਦੀ ਤ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਕੁਸੇ ਦੇ ਰੇਰ ਪੈਰ ਲੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਪਈ ਦੇਵਦੀ ਮੋਹ-ਤੇਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਮੋ ਦੁਵਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੁੰਦਰ, ਦੀਪੋ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬੂੰਗੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੀਪੋ ਬੂੰਗੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕਠੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਕਤ ਸੁਰਜੀਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਨਾ ਸਹਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਟਕਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਕਲਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੀਜਿਆ ਹੈ। ~~ਕਥਾਨਕ~~ ਪਲਾਟ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸਫ਼ਲ ਇਕਾਂਗੀ ਹੈ।

ਵਾਰਤਾਲਾਪ:- ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਉਲੇਖਯੋਗ ਪੱਖ ਇਸ ਦੇ ਕਾਵਿਕ ਅਤੇ ਰੂਪਕਾਤਮਕ ਸੰਵਾਦ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਸੰਵਾਦ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ। ਜੇ ਮਿਲਣਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹ ਰਚਨਾ ਦੀ [illegible] ਹੀ ਹੋ ਰਹੇਗੀ। 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸੰਬੰਧਾਂ' ਨੂੰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਭਾਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਲਾ ਕੋਈ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਹੀ ਨਾਟਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪੱਖ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਨਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ

ਰੰਗਕਰਮੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਵਸਤੂ ਸਾਮੱਗਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕ
ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਇਕਾਂਗੀ ਵਿਚ ਸਿਮਰੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀ ਇਕ
ਵੰਨਗੀ ਵੇਖੋ:

ਦੀਪੋ: ਪਰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਕਸੂਰ ਏ ਰੱਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਾਇਆ ਏ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਸ
ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੀ ਗੁਨਾਹ ਏ ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਵਕਤ
ਨੇ। ਜੇ ਮੇਰਾ ਨੱਕ ਫੀਨਾ ਏ, ਜੇ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ
ਲੰਮੀ ਏ। ਮੇਰਾ ਇਸ ਵੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏ, ਵਰਗ
ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਜੇ ਮੇਰਾ ਨੱਕ
ਫੀਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਾਗ ਹੁੰਦੇ
ਤੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਕਾਲਾ ਚਟਾਕ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ
ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ।

ਸਾਬੋ: ਐਵੇਂ ਬਕਵਾਸ ਨਾ ਪਈ ਬੋਲ।

ਦੀਪੋ: ਸੁੰਦਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਏ।

ਸਾਬੋ: ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ?

ਦੀਪੋ: ਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੈਂ
ਘਾਟ ਤੇ ਬੈਠੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ
ਮਾਣਦੀ ਆਂ। ਬਸ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ
ਵਿਚ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਛਿੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।
ਸੀਨਾ ਤੇਜ਼ ਨਾਲ ਧੜਕਦਾ ਏ। ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਵਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਏ।
(ਪੰਨਾ 13)

ਰੰਗਮੰਚ: → 'ਪੱਤਣ ਦੀ ਬੇੜੀ' ਵਰਗੇ ਕਲਾਤਮਕ ਨਾਟਕਾਂ
ਦਾ ਮੰਚਣ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਕਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਟ
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਪੋ, ਸੁੰਦਰ
ਅਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਵਰਗੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਬਲ ਕਾਮ
ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਰਹਿ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ

ਅਭਿਨੇਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਡੂੰਘੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਚ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇਗੀ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤੂਫ਼ਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯੰਤਰ ਵੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ। ਮੌਜੂਦਾ ਥੀਏਟਰ ਬਹੁਤ ਅਸਮਰਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਘ-ਰਸ਼ਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਯੰਤਰਾਂ, ਪਿੱਠ ਭੂਮੀ ਸੰਗੀਤ, ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਮੇਕਅੱਪ ਕਰਨਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਨਾਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ 'ਖੇਡਣ ਦੀ ਥੋੜੀ', ਵਰਗੇ 'ਤੀਆਂਡਿਗ ਵਿਰਾਗੀਆਂ' ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਟਕ ਮੰਚਨ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।